УДК 346.546.6

Горбачук Назарій Вікторович
аспірант спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Національного університету «Львівська політехніка»
Horbachuk Nazarii
Postgraduate Student in the
Specialty of Public Management and Administration
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0003-4072-8592

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-5-9935

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PROBLEMS AND RECOMMENDATIONS FOR IMPROVING THE POLICY REGULATING THE ACTIVITIES OF NATURAL MONOPOLIES ON THE NATIONAL AND REGIONAL LEVELS

Анотація. *Вступ. У роботі розглянуто суть та ознаки природної монополії. Політика регулювання діяльності природних монополій в Україні та зарубіжних країнах. Розглянуто та проаналізовано нормативно-правове забезпечення яке використовується у регулюванні діяльності природних монополій.*

Проведено аналіз та дослідження політики регулювання діяльності природних монополій в Україні. Опрацьовано загальну характеристику і звітність діяльності АМКУ в досліджувані періоди.

Наведено проблеми політики регулювання діяльності природних монополій та заходи щодо їх усунення. Надано рекомендації щодо вдосконалення політики регулювання діяльності природних монополій в Україні в окремих галузях народного господарства (електроенергетика).

З метою вирішення виявлених проблем було запропоновано рекомендаційні рішення впровадження яких удосконалить процес формування політики регулювання діяльності природних монополій АМКУ.

Мета. Мета дослідження діяльності регулювання діяльності природних монополій полягає в розумінні та вдосконаленні механізмів, які вживаються для контролю і управління цими монополіями з метою забезпечення ефективності, справедливості та захисту інтересів споживачів та ринку загалом.

Матеріали і методи. Дослідження діяльності регулювання природних монополій вимагає використання аналізу законодавства, емпіричних досліджень та економічного аналізу, оцінки та розробки ефективних стратегій регулювання.

Результати. Результати дослідження діяльності регулювання природних монополій можуть включати ряд важливих висновків та пропозицій, що мають значення для державних органів, регуляторів, підприємств і суспільства загалом.

Результати можуть бути використані для формулювання політики, прийняття регулювальних рішень і розвитку стратегій державних органів та регуляторів з метою покращення ефективності та справедливості у сфері діяльності природних монополій.

Перспективи. Перспективи дослідження діяльності регулювання природних монополій є важливим напрямом для подальших досліджень і мають значний потенціал для впливу на розвиток економіки та суспільства.

Загалом, подальші дослідження в цій області можуть сприяти покращенню ефективності регулювання природних монополій, створенню більш конкурентоспроможного та інноваційного ринку, а також забезпечити більшу захищеність інтересів споживачів.

Ключові слова: *природна монополія, конкурентна політика держави, політика регулювання діяльності природних монополій, антимонопольна політика держави.*

Summary. *Introduction. The work examines the essence and signs of natural monopoly. The policy of regulating the activity of natural monopolies in Ukraine and foreign countries. The normative and legal support used in regulating the activity of natural monopolies is considered and analyzed.*

The analysis and research of the policy of regulating the activity of natural monopolies in Ukraine was carried out. The general characteristics and reporting of AMCU activities in the studied periods have been elaborated.

Problems of the policy of regulating the activities of natural monopolies and measures to eliminate them are given. Recommendations are provided for improving the policy of regulating the activities of natural monopolies in Ukraine in certain sectors of the national economy (electricity).

In order to solve the identified problems, recommended solutions were proposed, the implementation of which will improve the process of forming the policy of regulating the activity of natural monopolies of the AMCU.

Goal. The purpose of research into the regulation of natural monopolies is to understand and improve the mechanisms used to control and manage these monopolies in order to ensure efficiency, fairness and protection of the interests of consumers and the market in general.

Materials and methods. Research on the regulation of natural monopolies requires the use of legislative analysis, empirical research and economic analysis, evaluation and development of effective regulatory strategies.

The results. The results of the research on the regulation of natural monopolies may include a number of important conclusions and proposals that are relevant for government bodies, regulators, enterprises and society in general.

The results can be used to formulate policies, make regulatory decisions and develop strategies for government agencies and regulators to improve efficiency and fairness in the field of natural monopolies.

Prospects. Prospects for research on the regulation of natural monopolies are an important direction for further research and have significant potential to influence the development of the economy and society.

In general, further research in this area can contribute to improving the effectiveness of regulation of natural monopolies, creating a more competitive and innovative market, as well as ensuring greater protection of consumer interests.

Key words: *natural monopoly, state competitive policy, policy of regulation of natural monopolies, state antimonopoly policy.*

Постановка проблеми. Природні монополії, що виникають у зв'язку з унікальними характеристиками деяких ринків, часто володіють великою ринковою владою та можуть використовувати її для встановлення високих цін, обмеження конкуренції та інших негативних наслідків для споживачів і суспільства. Однак ефективне регулювання діяльності природних монополій вимагає ретельного аналізу та розробки стратегій, які забезпечать баланс між захистом інтересів споживачів і стимулюванням інвестицій та інновацій у цих галузях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі регулювання природних монополій відображають широкий спектр тем та підходів, спрямованих на розуміння впливу монополій на ринок та споживачів, а також на розробку ефективних стратегій регулювання.

Деякі з останніх досліджень та публікацій в галузі регулювання природних монополій були виконані такими авторами: Jean Tirole [1], Paul Joskow [2], David Newbery [3], Fiona Scott Morton [4], Xavier Vives [5].

Ці автори та їхні дослідження внесли важливий внесок у розуміння проблем регулювання природних монополій та розробку ефективних стратегій управління ними.

Метою статті в галузі регулювання природних монополій є розуміння феномену монополій та їхнього впливу на ринок та суспільство, а також розробка ефективних стратегій регулювання з метою забезпечення конкурентноспроможності ринку та захисту інтересів споживачів.

Матеріали і методи. Матеріали і методи, що використовуються в дослідженнях діяльності регулювання природних монополій, можуть бути досить різноманітними і залежать від конкретних цілей та питань дослідження. Ми будемо використовувати порівняльний аналіз, економетричні аналізи, аналізи ринкової структури, статистичні та кількісні моделі, економічні експерименти:

Подальші перспективи дослідження можуть включати пошук нових методів аналізу, врахування впливу технологічних змін та інновацій на регулювання монополій, а також розробку стратегій, спрямованих на забезпечення більшого захисту споживачів та стимулювання конкуренції на ринку.

Виклад основного матеріалу. Суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:

– на цьому ринку у нього немає жодного конкурента; не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.

Монопольним (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на

ринку товару перевищує 35 відсотків, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції.

Монопольним (домінуючим) вважається також становище кожного з кількох суб'єктів господарювання, якщо стосовно них виконуються такі умови:

– сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50 відсотків;
– сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 70 відсотків — і при цьому вони не доведуть, що стосовно них не виконуються умови частини четвертої цієї статті [6].

Природні монополії мають значну роль, оскільки на них зав'язана робота усіх галузей промисловості та народного господарства. Основна задача для стабілізації та росту економіки є підвищення ефективності роботи ринків природних монополій. У порівнянні із цивільним чи кримінальним законодавством, історія яких налічує тисячоліття, законодавство про регулювання природних монополій, та захисту економічної конкуренції є відносно молодим. Незважаючи на це, у сучасному світі законодавче встановлення правил конкуренції належить до найважливіших важелів впливу на економіку. Ці закони існують у більш ніж ста країнах, у тому числі практично в усіх економічно розвинених.

Не зважаючи на значну кількість публікацій, певні аспекти проблеми регулювання природних монополій потребують подальшого дослідження, зокрема і на регіональному рівні. І з огляду на це, метою статті є виявлення проблем і надання рекомендацій щодо політики формування регулювання діяльності природних монополій в Україні. Були виявлені переваги і визначені чинники, які на них впливають та пропозиції заходів щодо вдосконалення політики регулювання діяльності природних монополій у сферах народного господарства.

Відповідно до положень економічної теорії, галузь є природною монополією, якщо мінімальні витрати досягаються при виробництві певного товару або наданні певних послуг лише однією фірмою.

Одна з найголовніших ознак природних монополій є те, що вона може мати тимчасовий характер, тому що деякі зміни призводять до зникнення об'єктивних ознак для існування. Предметом регулювання діяльності суб'єктів природних монополій є:

- Ціни (тарифи) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- Доступ споживачів до товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- Інші умови здійснення підприємницької діяльності [7, с. 336].

Світовою практикою регулювання природних монополій пропонується декілька підходів (табл. 1). Загалом у світі провідним методом регулювання діяльності природних монополій, таких як місцеві служби комунального господарства, є регулювання на основі «цінових обмежень».

Регулювання діяльності природних монополій, згідно з законодавчо-нормативною базою України, здійснюють такі органи:

– Національна комісія регулювання природних монополій;
– Антимонопольний комітет України, який здійснює державний контроль за додержанням антимонопольного законодавства у сфері природних монополій.

Важливим напрямом сучасної економічної політики в Україні є розвиток та захист конкуренції. Але за умов існування сфер економіки, в яких конкуренція з об'єктивних причин (технологічні особливості виробництва, характер попиту та

Таблиця 1

Характеристика підходів до регулювання діяльності підприємств-природних монополістів

Підхід	Характеристика
Регулювання прибутку або допустимої норми доходу на активи	Може застосовуватись відносно легко, однак він не сприяє збільшенню ефективності і удосконаленню технології, може привести до виникнення великої кількості потужностей або надання непотрібних і дорогих послуг.
Регулювання на основі «цінових обмежень» (відоме як регулювання стимулів)	Встановлюється верхня межа щорічного збільшення цін монополій протягом п'ятирічного періоду відносно окремих послуг або набору таких послуг. Хоча на практиці не існує чіткого розподілу між контролем за цінами і контролем за прибутком природних монополій (оскільки пропонована норма прибутку є важливим фактором визначення верхньої межі цін), та обставина, що ціна встановлюється на декілька років, стимулює зменшення витрат, оскільки суб'єкти природної монополії не повинні в обов'язковому порядку знижувати ціни. Однак, встановлення високих цін може привести до зниження рівня обслуговування, в результаті чого виникає необхідність регулювання якості послуг.
Регулювання методом «еталонної конкуренції»	Полягає в порівняні витрат і цін різних природних монополій і застосовується в локальному регулюванні.

Джерело: створено автором згідно інформації [8, с. 22]

Таблиця 2

Загальні проблеми політики регулювання діяльності природних монополій

Загальні проблеми політики регулювання діяльності природних монополій
1) Недосконала цінова політика;
2) Нечітке розмежування повноважень;
3) Тривалий термін реалізації рішень органів державного регулювання.

Джерело: [10, с. 65–72]

пропозиції) неможлива, виникають та існують монопольні утворення. Такі суб'єкти панують на ринках централізованого постачання теплової енергії, централізованого водопостачання, зв'язку та інших і належать до сфери природних монополій. Завдяки монопольному становищу, якому не загрожує конкуренція у найближчій перспективі, такі суб'єкти природних монополій не схильні до збільшення обсягу своїх послуг, підвищення якості та продуктивності праці, запровадження інновацій. При цьому зростання попиту на послуги суб'єктів природних монополій спричиняє, як правило, зростання цін [9, с. 491].

Серед головних проявів безсистемності варто виділити:

– неузгодженість дій різних органів державної влади в процесі регулювання діяльності природних монополій;
– відсутність серед об'єктів моніторингу розвитку природних монополій об'єктів, які характеризують ефективність виконання ними покладених на них функцій;
– відсутність спільної для суб'єктів державного регулювання інформаційної системи, яка б забезпечувала спільну інформаційну базу для формування і реалізації рішень щодо регулювання діяльності природних монополій [11, с. 37–43].

Головне завдання державного регулювання природного монополізму полягає в тому, щоб не допустити необґрунтованого підвищення цін або обмеження обсягу продукції з боку фірм, які мають на меті використати переваги монополіста на шкоду споживачам.

Проблеми розвитку конкуренції в електроенергетиці

Конкурентні ринки електроенергії відіграють фундаментальну роль у забезпеченні безпечного, надійного та доступного постачання електроенергії, дозволяючи споживачам обирати найкращий варіант ціни та постачання для свого дому чи бізнесу. Закони та нормативні акти, що визначають структуру та правила функціонування електроенергетичного сектору, можуть сприяти або перешкоджати конкуренції, а отже, є ключовими для будь-якої сучасної економіки. В останні десятиріччя електроенергетичний сектор України зазнав значних структурних реформ. У 2019 році Україна запровадила нову нормативно-правову базу для лібералізації роздрібного ринку електроенергії та створення оптового ринку з конкурентною ринковою структурою. Тим не менш, все ще залишаються невирішені питання та перешкоди для конкуренції. Подальші реформи є необхідними для зменшення регуляторних викривлень, досягнення ефективного конкурентного сектору та є ключовою частиною майбутніх зусиль України з реконструкції. Проект та його результати ОЕСР за фінансової підтримки Представництва ЄС в Україні та в тісній співпраці із українськими зацікавленими сторонами провела дослідження, що аналізує електроенергетичний сектор України з точки зору стану конкуренції. Цей проєкт було започатковано у вересні 2021 року. Він передбачав консультації з відповідними зацікавленими сторонами, такими як Антимонопольний комітет України (АМКУ), Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), та суб'єктами ринку, а також поглиблений запит на інформацію, який було надіслано відповідним установам на початку 2022 року. Загальний дизайн українського ринку електроенергії дуже схожий на ринки електроенергії в Європейському Союзі, які чітко розмежовують конкурентні та неконкурентні види діяльності. Передача та розподіл електроенергії підпадають під останню категорію, що є виправданим з огляду на їх характеристики природної монополії та відповідає міжнародній практиці. Закон, що регулює ринок електроенергії в Україні, визнає виробництво, оптове та роздрібне постачання електроенергії конкурентними видами діяльності. Однак, спеціальне законодавство та регуляторні втручання значно зменшують можливості для конкуренції на ринку електроенергії, наприклад, шляхом запровадження сегментації ринку, яка зменшує ліквідність та сприяє концентрації ринку. Крім того, часті та нетривалі регуляторні зміни створюють невизначеність, яка має дестабілізуючий вплив на функціонування ринку електроенергії України та підриває довіру як серед існуючих інвесторів, так і серед потенційних інвесторів. До них відноситься часте використання тимчасових заходів, деякі з яких застосовуються постійно або продовжуються кілька разів. Регуляторне втручання викликає найбільше занепокоєння, особливо щодо цін. На роздрібному ринку регульовані ціни для всіх домогосподарств перешкоджають появі конкуренції для значної

частини споживачів. Зокрема, Україна регулює ціни на електроенергію для домогосподарств на рівні, значно нижчому за ринковий. Це не тільки дорога політика, але й шкідлива для конкуренції. У деяких частинах оптового ринку ціни стримуються лімітами, які обмежують ринкове ціноутворення та спотворюють цінові сигнали. Ціни, що відображають попит і пропозицію, мають вирішальне значення для конкурентного виробництва електроенергії і є основним фактором, що впливає на інвестиційні рішення щодо нових генеруючих потужностей. Обмеження цін також є перешкодою для глибшої інтеграції з ринком електроенергії ЄС. Інтеграція з енергетичними ринками ЄС є політичним пріоритетом для України.

Основні рекомендації:

1. Удосконалити ціноутворення на оптовому ринку шляхом зняття цінових обмежень, перегляду технічних цінових обмежень та запровадженням від'ємних ринкових цін.

2. Зменшити сегментацію на оптовому ринку для підвищення ліквідності, в тому числі шляхом сприяння прямій участі виробників відновлюваної енергії (ВДЕ) на ринку.

3. Покращити нагляд за ринком та його прозорість. Систематичний нагляд за ринком має важливе значення для виявлення можливих випадків маніпулювання ринком.

4. Сприяти розвитку конкуренції на роздрібному ринку електроенергії шляхом поступової відмови від регульованих цін для домогосподарств, спрощення та вдосконалення способів зміни постачальника, підвищення прозорості контрактів на постачання в бізнес-сегменті.

5. Сприяти виробництву відновлюваної енергії та її участі на ринку шляхом розробки ринкових стимулів, впровадження механізму сертифікації відновлюваної електроенергії та підтримки будівництва нових (нежитлових) об'єктів ВДЕ виключно через конкурентні аукціони. Підтримка ВДЕ необхідна для зменшення викидів парникових газів та енергетичної залежності.

6. Посилити транскордонну ринкову інтеграцію, збільшуючи пропускну спроможність міждержавних мереж та працюючи над повним об'єднанням ринків [12].

Запровадження конкуренції в політиці регулювання природних монополій у галузі електроенергетики може відбуватися за двома моделями: британського пулу (встановлення ціни на основі аукціону, порядок постачання електроенергії до пулу, підтримка системи та диспетчерські функції покладаються на Національний диспетчерський центр); та двосторонніх контрактів. Реструктуризація енергетичного сектору і Україні розпочалась за моделлю британського пулу, однак залишаються невирішеними такі проблеми розвитку конкуренції:

Тарифна політика — оскільки тариф встановлюється НКРЕ, та обленерго мають стимули декларувати якомога вищі витрати задля отримання максимально високих прибутків.

Відсутність конкуренції на ринку первинних енергоносіїв — НАК «Нафтогаз України» контролює весь газовий ланцюг, який є відносно незалежним, оскільки підпорядковується державним органам. Вугільна галузь постійно субсидується на видобуток вугілля.

Несплата за спожиті енергоресурси — призводить до браку коштів у галуз, що може призвести до зменшення постачання первинних енергоносіїв та планових відключень

НКРЕ не є повністю незалежним регуляторним органом — зазнає впливу всіх гілок влади та лобіювання інтересів суб'єктів господарювання.

Утримання від надання додаткових пільг, скасування перехресного субсидіювання покаже позитивний напрямок зміни при створенні прозорих і конкурентних ринків. Значна частина державної власності буде позитивною після підтримання соціальної стабільності та прийняття реформ.

Таблиця 3

Характеристика напрямків зростання суспільного добробуту внаслідок вдосконалення політики регулювання діяльності природних монополій в галузі електроенергетики

№ з/п	Назва показника	Напрямок зміни	Чинники які впливають на зміну показника
1	Усунення викривлення в тарифній політиці.	Позитивний	Відмова від перехресного субсидування та підвищення тарифів до рівня витрат електропостачання.
2	Запровадження конкуренції на ринку первинних енергоносіїв.	Позитивний	Продовження приватизації прибуткових і потенційно прибуткових шахт.
3	Запровадження оплати всієї електроенергії виключно грошовими коштами	Негативний	Відключення боржників від електропостачання, покривання енергопостачальним компаніям борги всіх неплатоспроможних споживачів.
4	Забезпечення незалежність НКРЕ від політичних чинників	Позитивний	Прийняття закону «Про НКРЕ» та «Про оптовий ринок електроенергії».

Джерело: розроблено автором

Отже, впровадження запропонованих проектних заходів позначиться на зростанні суспільного добробуту на ринках природної монополії. Також повинен збільшитися потік коштів, які додатково надійдуть в державний бюджет внаслідок усунення викривлення у тарифній політиці. Внаслідок реалізації проектних заходів зросте ступінь задоволення споживчого попиту. Знизиться кількість порушень конкуренційного законодавства за сприяння чи участі досліджуваного об'єкта. Також введення проектних заходів знизить кількість зловживань монопольним становищем через зміну тарифної політики та оплату виключно в грошовій формі за спожиту електроенергію, також зниження цього показника зумовлене і запровадження конкуренції на ринку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене вище можемо зазначити, що на регіональному рівні регулювання діяльності природних монополій потребує удосконалення механізмів регулювання природних монополій.

Однак, досі залишається відкритим питання забезпечення належного регулювання їхньої діяльності. Зокрема цінове регулювання діяльності підприємств, які працюють у сфері електроенергетики, централізованого теплопостачання, у формі визначення тарифів на теплову енергію та граничного рівня рентабельності органами місцевого самоврядування, впровадження перехресного субсидіювання та цінової дискримінації, внесення до державного бюджету підприємствами монополістами у визначений термін суми перевищення розрахункової величини фонду оплати праці є недосконалим.

І тому доцільно:

1. Визначати тарифи на електроенергетику та теплову енергію в Україні на підставі визначення переліку послуг, тарифи на які повинні регулюватися;

2. Збалансувати тарифи на послуги відповідно до затрат на них;

3. Розробити методику підрахунку собівартості електроенергії та теплової енергії у сфері централізованого теплопостачання внаслідок поділу витрат на витрати: виробництва, транспортування, розподілу та збуту теплової енергії;

4. Встановити правила перегляду тарифів і забезпечити передбачуваність тарифного регулювання;

5. Усунути перехресне субсидіювання та цінову дискримінацію забезпеченням поступового переходу на повне відшкодування населенням затрат на надання послуг з теплозабезпечення з урахуванням динаміки платоспроможності населення та відповідно до муніципальних стандартів ефективності.

Регулювання має на меті поліпшити результати діяльності монополіста з погляду суспільства, оскільки дає змогу одночасно знизити ціну, забезпечити необхідний обсяг виробництва та зменшити економічні прибутки монополії.

Література

1. Tirole Jean. *Toulouse School of Economics*. URL: https://www.tse-fr.eu/people/jean-tirole (дата звернення: 08.05.2024).

2. Joskow P.L. Elizabeth and James Killian Professor of Economics. Department of Economics Massachusetts Institute of Technology. *Center for Energy and Environmental Policy Research*. URL: https://ceepr.mit.edu/people/joskow-paul/ (дата звернення: 08.05.2024).

3. Professor David Newbery. *University of Cambridge*. URL: https://www.econ.cam.ac.uk/people/emeritus/dmgn (дата звернення: 08.05.2024).

4. Fiona M.Scott Morton, Theodore Nierenberg Professor of Economics. *Yale School of Management*. URL: https://som.yale.edu/faculty-research/faculty-directory/fiona-m-scott-morton (дата звернення: 08.05.2024).

5. Xavier Vives PhD, University of California at Berkeley. *Barcelona School of Economics*. URL: https://bse.eu/people/vives-xavier (дата звернення: 08.05.2024).

6. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. *ВР України*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/TM011554?an=22&scop=1748&fcop=1828.. (дата звернення: 06.05.2024).

7. Михальчишиш Н.Л. Основи антимонопольної діяльності : Навчальний посібник. Львів : ТзОВ «Компанія «Манускрипт»», 2008. 336 с.

8. Dobroczynska A., Juchniewicz L, Zaleski B.Regulacja energetyki w Polsce, op.cit. S. 22.

9. Віскузі В.К., Вернон Дж. М., Гарінгтон Дж. Е. (мол.) Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика. Пер. з англ. К. : Видавництво Основи, 2004. С. 491.

10. Венгер В.В. Державне регулювання природних монополій в Україні: напрями вдосконалення. *Економіка підприємства*. 2010. № 3. С. 65–72.

11. Касинець О.О., Якимів В.І. Теоретикометодологічні аспекти регулювання діяльності природних монополій. *Наукові праці НДФІ*. 2010. № 4. С. 37–43.

12. Ринкове дослідження стану конкуренції в електроенергетичному секторі України. *OECD*. 2023. URL: https://www.oecd.org/competition/competition-market-study-ukraine-electricity-sector-highlights-ukr.pdf (дата звернення: 06.05.2024).

References

1. Tirole Jean. *Toulouse School of Economics*. URL: https://www.tse-fr.eu/people/jean-tirole (date of access: 08.05.2024).

2. Joskow P.L. Elizabeth and James Killian Professor of Economics. Department of Economics Massachusetts Institute of Technology. *Center for Energy and Environmental Policy Research*. URL: https://ceepr.mit.edu/people/joskow-paul/ (date of access: 08.05.2024).

3. Professor David Newbery. *University of Cambridge*. URL: https://www.econ.cam.ac.uk/people/emeritus/dmgn (date of access: 08.05.2024).

4. Fiona M. Scott Morton, Theodore Nierenberg Professor of Economics. *Yale School of Management*. URL: https://som.yale.edu/faculty-research/faculty-directory/fiona-m-scott-morton (date of access: 08.05.2024).

5. Xavier Vives PhD, University of California at Berkeley. *Barcelona School of Economics*. URL: https://bse.eu/people/vives-xavier (date of access: 08.05.2024).

6. Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii: Zakon Ukrainy vid 11.01.2001 № 2210-III. *VR Ukrainy*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/TM011554?an=22&scop=1748&fcop=1828.. (date of access: 06.05.2024).

7. Mykhalchyshysh N.L. Osnovy antymonopolnoi diialnosti: Navchalnyi posibnyk. Lviv: TzOV "Kompaniia "Manuskrypt"", 2008. 336 s.

8. Dobroczynska A., Juchniewicz L, Zaleski B. Regulacja energetyki w Polsce, op.cit. S. 22.

9. Viskuzi V.K., Vernon Dzh. M., Harinhton Dzh. E. (mol.) Ekonomichna teoriia rehuliuvannia ta antymonopolna polityka. Per. z anhl. K.: Vydavnytstvo Osnovy, 2004. S. 491.

10. Venher B.B. Derzhavne rehuliuvannia pryrodnykh monopolii v Ukraini: napriamy vdoskonalennia. *Ekonomika pidpryiemstva*. 2010. № 3. S. 65–72.

11. Kasynets O.O., Yakymiv V.I. Teoretykometodolohichni aspekty rehuliuvannia diialnosti pryrodnykh monopolii. *Naukovi pratsi NDFI*. 2010. № 4. S. 37–43.

12. Rynkove doslidzhennia stanu konkurentsii v elektroenerhetychnomu sektori Ukrainy. *OECD*. 2023. URL: https://www.oecd.org/competition/competition-market-study-ukraine-electricity-sector-highlights-ukr.pdf (date of access: 06.05.2024).